

Poznań 21.01.2026

dr hab. inż. arch. Radosław Barek prof. PP
Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej
ul. Jacka Rychlewskiego 2
61-131 Poznań

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

„Wzmocnienie współpracy jako czynnik rozwoju studia projektowego w edukacji architektów. Model kreatywnego studia projektowego ”

Autor: mgr inż. arch. Ziemowit Belter

Promotor : dr hab. inż. arch. Katarzyna Zielonko-Jung, prof. PG

Dyscyplina naukowa : Architektura i Urbanistyka

1. Podstawa opracowania recenzji

Recenzja została sporządzona na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, pismo z dnia 19.11.2025. Przy jej opracowaniu kierowano się opisem wymogów jakie spełniać winna rozprawa doktorska, zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. z poz. 574 z późn. zm.).

2. Ogólna charakterystyka rozprawy

Przedłożona do recenzji praca doktorska to opracowanie jednotomowe w języku polskim, które liczy 295 stron tekstu, a wraz z bibliografią, spisem ilustracji, i tabel.

Dysertacja została skonstruowana według czytelnego układu, dobrze prezentującego podjęty temat badawczy . Praca składa się z Wstępu i dwóch części ujętych w dziesięciu rozdziałach dziesięciu podzielonych na podrozdziały.

WSTĘP zawiera uzasadnienie badanego tematu, tezy cele badawcze i jej metodologię,

PIERWSZA część: zawiera Rozdział 1. GENEZA I EWOLUCJA STUDIA PROJEKOWEGO, przedstawia czym jest Studio Projektowe, jak je rozumieć w kontekście ewolucji , zawiera też rys historyczny ewolucji studia na wybranych przykładach. W Rozdziale 2. DEKOMPOZYCJA STUDIA PROJEKTOWEGO, przedstawiono analizy poszczególnych doświadczeń i praktyk w zakresie edukacji architektonicznej modeli Studia Projektowego. Dokonano również podsumowania wniosków z działalności wybranych wzorców Studiów projektowych i wnoszonych przez nie walorów do edukacji architektonicznej.

Rozdział 3 MODEL KOLEKTYWNEGO STUDIA PROJEKTOWEGO (KSP) zawiera szczegółową analizę, współpracy, edukacji w ramach KSP

Rozdział 4, WIRTUALNE STUDIO, jest przedstawieniem obszarów budowania przestrzeni pracy studia projektowego zarówno w warstwie fizycznej jak i wirtualnej poparte przykładami wdrożeniowych strategii.

DRUGA część , obejmuje sześć rozdziałów, z których w pierwszym Autor opisuje metodologię badań wdrożeniowych, kolejnym zajmuje się wdrażaniem modelu Kolektywnego Studia na wybranych

kursach w Politechnice Gdańskiej , podzielony na trzy projekty, jeden o charakterze indywidualnym a drugi o charakterze grupowym i trzeci o charakterze interdyscyplinarnym. Każdy z modeli wdrożeniowych podsumowany jest wnioskami cząstkowymi. A całość uzyskanych wyników badań i wniosków została ujęta w końcowych analizach porównawczych i rekomendacjach. Końcowy rozdział nr 9 jest sumą przeprowadzonych badań, wprowadzeniem zasad ewaluacji elementów KSP i Wirtualnego Studia oraz wskazaniem korelacji między doświadczeniem współpracy projektowej studentów a wpływem na badania wdrożeniowe.

Prace kończy rozdział nr 10- Podsumowanie, oraz Bibliografia , Spis ilustracji i Spis Tabel

ad. WSTĘP. Stanowi rozbudowane wprowadzenie do modelu edukacyjnego w kształtowaniu architektów i urbanistów. Części wstępu obejmujące : Motywację i uzasadnienie wyboru tematu, przedstawiają w sposób jasny zamierzenia autora pracy. Opisany problem, cele i tezy badawcze są wytycznymi kształtującymi dalszą część pracy. Określony zakres pracy ,przyjęta metodologia i struktura pracy porządkują w sposób czytelny tok rozumowania Autora. Przedstawiony w części końcowej Wstępu , Glosariusz stanowi dobre zestawienie porządkujące określone pojęcia i skróty stosowane w dalszej części pracy.

Ad. Część I – Kolektywny Model Studia (KMS) stanowi analizę edukacyjnego studia projektowego przedstawionego na tle wybranych historycznie ukształtowanych modeli edukacyjnych. Część ustaleń stanowi próbę rekonstrukcji metod i zasad funkcjonowania modelu Studia (pracowni) wg. École des Beaux-Arts, Bauhausu i idei Otwartego Studia, z uwzględnieniem omówienia również kontekstu społecznego i technologicznego. Podkreślając , że „STUDIO” nie jest jedynie metodą dydaktyczną lecz stanowi złożony konstrukt społeczno – kulturowy, Autor stara się szeroko omówić przyjęte do analizy wzorce edukacyjne. Wybór tych trzech modeli STUDIA nie jest jednak poparty szerszym uzasadnieniem tak ograniczonych wzorów. Jako możliwości poszerzenia tej części pola badawczego można by wskazać chociażby na doświadczenia F.L.Wrigta w Telesien , czy rodzime dokonania Jana Koszczyca Witkiewicza w Nałęczowie i Kazimierzu Dolnym na przełomie XIX i XX wieku.

W pracy, wpływy pedagogicznych nurtów i obszarów pracy edukacyjnej opisany został jako autorski nowy model edukacyjny kształtowany w formę modelu Kolektywnego Studia Projektowego dla wykształcenia współcześnie elementu współpracy projektowej nowych architektów , urbanistów, projektantów. Prowadzone rozważania grupują się wokół zagadnienia jakości zespołowego procesu edukacyjnego, dla którego projekt „ stanowi jego materialny ślad”. Dla procesu tego ważne jest zarówno fizyczna forma i wyposażenie pracowni- Studia, jak i wirtualne narzędzia i ustalone procedury przepływu informacji i komunikacji w ramach procesu współpracy. Istotne w formule KSP jest szczególna relacja : student- nauczyciel- inwestor- ekspert- użytkownik

W koncepcji KSP, zaznaczona została, rola UŻYTKOWNIKA, jako rola równoległego konsultanta powstającego projektu . Chociaż jest on wspominany w kilku miejscach pracy to wydaje się, że jego rola w KSP mogła by być bardziej rozbudowana, tak aby zakres jej wpływu na zintegrowany proces edukacyjno- projektowy, miał większy zakres, np. taki jak zakres użytkowników związanych z doświadczeniami niektórych form działań typu Cohousing .

W zakresie opracowanych w pracy „Aktywności pedagogicznych” w schemacie postępowania w KSP, warto podkreślić szczególną rolę budowania „elementu: wspólny mianownik”. Pomiędzy elementem: Warsztat, Nauka między studencka, Badanie kontekstu, Aktywności budujące współpracę, warto uwypuklić rolę zdobytej i ugruntowanej wiedzy przez studenta w ramach „badania kontekstu”. Waga dostępnych informacji z źródeł internetowych i multimedialnych i klasycznych powinna podkreślać również rolę fizycznie istniejących przykładów i zbiorów bibliotecznych, dostęp do nich i korzystanie uczestników Studia. Nie tylko wspomniane w pracy „biblioteki multimedialne,, ale również fizyczne zbiory stanowiąc powinny istotny element budowania „wspólnego mianownika” zasobów KSP (gdyż nie wszystkie zbiory biblioteczne i archiwalne, są opracowane w sposób cyfrowy i udostępnione publicznym mediom).

Ad. Część II – EWALUACJA MODELU- AUTORSKIE BADANIA WDROŻENIOWE

Przedstawione wdrożenie modelu Kolektywnego Studia Projektowego na wybranych kursach w PG stanowią ciekawy element aplikacyjny. Przyjęte założenia prowadzone procedury dydaktyczne, stosowane narzędzia wykazują zgodność z koncepcją funkcjonowania STUDIA na poziomie modelu indywidualnego, grupowego i interdyscyplinarnego. przeprowadzone badania wskazują, że zaproponowany model kształcenia uruchamia zamierzone procesy nauczania i współpracy.

W opisach przypadków wdrożeniowych przedstawiono pozytywne efekty zastosowanych procedur, obejmujących założenia dydaktyczne, interwencje dydaktyczne, zastosowanie narzędzi wirtualnych. Wskazanie głównie narzędzi wirtualnych zapewne sprzyja prowadzeniu działań, również w przestrzeni wirtualnej, jednak w opinii recenzenta ogranicza efekty przyswojenia „wspólnego mianownika” do stosowania przez studentów w procesie projektowym.

Konieczne byłoby zwrócenie większej uwagi na kształcenie wyobraźni spodziewanych efektów przestrzennych realizowanych tematów, a tym samym skuteczności procesów nauczania kolektywnego, po przez element praktykowania budowania fizycznie trójwymiarowej formy odpowiadającej wypracowanym decyzjom projektowym. Należy tu przypomnieć, że badana problematyka nauczania architektury i urbanistyki dotyczy fizycznej przestrzeni i takiej przestrzeni powinni doświadczać studenci kursowi równolegle do doświadczeń z przestrzenią wirtualną w wersji cyfrowej.

Prezentowane efekty pracy studenckiej w postaci plansz, w swojej treści informacyjnej są informacją syntetyczną w zasadzie dwuwymiarową, spełniają w ocenie badającego postulat efektywności procesu dydaktycznego realizowanego w KSP. W zestawieniach tabelarycznych, w wypowiedziach studentów znaleźć można opinie o przeciążeniu obowiązkiem i intensywnością posługiwania się niektórymi narzędziami cyfrowymi. Zapewne wysoka ocena możliwości wspólnej pracy w fizycznej formie dawała by lepsze efekty niż zdalne posługiwanie się cyfrowymi środkami komunikacji w grupie studentów.

Wydłużona faza koncepcji w proponowanych modelach i wdrożeniach sprzyja lepszemu utrwaleniu elementów wiedzy wśród studentów jednak prawdopodobnie pod wpływem ograniczonego czasu poświęconego na dopracowanie końcowe zadania pozostawia wśród uczestników niedosyt efektu końcowego pracy. Rozbudowany zestaw zadań do wykonania przez studentów nie zawsze wiązał się z otrzymaniem wyższej jakości efektów w samym projekcie.

W końcowych podsumowaniach, kluczowych ustaleń dla funkcjonowania modelu KSP oraz refleksji wynikających z przeprowadzonych wdrożeń, analiz, badań i ewaluacji, Autor przedstawia w sposób czytelny udowodnienie tez i hipotez stawianych na początku pracy.

Wartość poznawcza i użytkowa wyników pracy

Praca stanowi wartościowy krok we współczesnych badaniach nad kreowaniem procesu edukacji projektowej w architekturze przez kreatywne wykorzystanie współczesnych narzędzi technologii informatycznych i środków porozumiewania się drogą mediów wirtualnych. W wskazaniu do organizacji procesu pracy projektowej ważną rolę odgrywa nadal fizyczna przestrzeń i manualnie obsługiwane tablice zapisu zamysłów i wymiany informacji między uczestnikami Studia. Praca jest wartościowym spojrzeniem na dotychczasowe doświadczenia edukacyjne architektów i urbanistów.

Uwagi krytyczne

Prezentowane w pracy badania poszczególnych modeli dydaktycznych realizowanych jako Kolektywne Studio Projektowe, stanowią spójny zasób stworzonych zasad, metod posługiwania się, dostępnymi narzędziami dydaktycznymi. Uzyskane w efekcie zapisane procedury, formy działania i wskazane rekomendacje do dalszych modyfikacji kształcenia wskazują, że może to być metoda nauczania bardziej akademickiego w rozumieniu takiego doświadczenia edukacyjnego, które

powinno prowadzić w późniejszym czasie do efekt wśród absolwentów zajmujących się praktyką projektową zawodowo.

Praca w wielu aspektach skupia się na skuteczności edukacyjnej posługiwania się współczesnymi narzędziami edukacji komunikacji i kreacji cyfrowej w działaniu grupowym. W niektórych zakresach pracy można odnieść wrażenie, że mimo iż cel zaprojektowania wdrożenia i zweryfikowania modelu KSP jako ramy dydaktycznej został osiągnięty w pracy i domyślny cel: zwiększenie efektywności kształcenia, wydaje się być jasny, ale wątpliwości budzi mierzenie pozytywnych efektów zaproponowanego procesu. Jak mierzyć wspomniane efekty kształcenia? Czy sprawnością przeprowadzonego cyku edukacyjnego, czy projektami czy może realizacjami absolwentów w późniejszym życiu zawodowym, czy potwierdzeniem, akceptacją odbiorców i użytkowników zrealizowanych projektów architektonicznych i urbanistycznych.

Praca ujawnia również główny problemy współczesnego procesu edukacji ludzi, którzy mają się zajmować kształtowaniem otoczenia przestrzennego, kontakt z realnym kontekstem zarówno miejsca jak i historii miejsca oraz kontekstem kulturowym obszaru, w którym się projektuje.

Sugestią recenzenta, jest aby w prezentowanym modelu kształcenia w ramach KSP zwrócić większą uwagę i zarezerwować więcej miejsca na badanie przez zespół Studia in situ przestrzeni miejsca poddanego projektowaniu i jego szerokiego kontekstu kulturowego.

Wnioski końcowe

Przedłożona do oceny dysertacja prezentuje wysoki poziom merytoryczny i jakość naukową. Podjęta przez Autora tematyka jest wartościowa, jest zgodna ze współczesnym trendem poszukiwania innowacyjnych strategii w kształtowaniu i organizowaniu procesu edukacyjnego architektów i urbanistów.

Praca spełnia kryteria stawiane przed rozprawami doktorskimi w ten sposób, że rozwiązuje zdefiniowany problem badawczy i prezentuje oryginalne badania wykazując przy tym ogólną wiedzę teoretyczną Autora w wybranej dziedzinie.

Praca teoretyczna w postaci przeprowadzonych analiz badawczych, budowy modelu, przeprowadzonych ewaluacji i sformułowanych wzorców postępowania w działaniach edukacyjno-projektowych oraz zapisanych rekomendacji do procesu kształtowania przyszłych architektów i urbanistów w organizacji Kolektywnego Studia Projektowego, stanowi istotny znaczący wkład do dyscypliny oraz wzbogaca i poszerza wiedzę o istotne wnioski i kierunki działań, które powinny być rozpowszechnione, tak aby mogły być stosowane w praktyce.

Podsumowując, przedłożona do recenzji rozprawa doktorska p.t. **„Wzmocnienie współpracy jako czynnik rozwoju studia projektowego w edukacji architektów. Model kreatywnego studia projektowego”** autorstwa mgr inż. arch. Ziemowita Beltera, według recenzenta, spełnia wymagania formalne stawiane pracom doktorskim w tym w szczególności przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. z poz. 574 z późn. zm. i może stanowić podstawę do ubiegania się przez Pana mgr inż. arch. Ziemowita Beltera o nadanie stopnia doktora w dziedzinie architektura i urbanistyka. Wnioskuje tym samym o dopuszczenie pracy do publicznej obrony.

.....

dr hab. inż. arch. Radosław Barek prof. PP
Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej